

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 6. října 2022 ve věci č. 9264/15 – *B. Ů. proti České republice*

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že vnitrostátní orgány neprovedly náležité vyšetřování údajného špatného zacházení se stěžovatelem ze strany policistů a nezajistily mu participaci na šetření v rozsahu nezbytném k ochraně jeho oprávněných zájmů, čímž došlo k procesnímu porušení článku 3 Úmluvy. Týmž poměrem hlasů Soud neshledal hmotněprávní porušení daného článku kvůli použití donucovacích prostředků policisty. Ohledně podmínek stěžovatelova pobytu v zařízení pro zajištění cizinců Soud uvedl, že stěžovatel nevyčerpal vnitrostátní prostředky nápravy.

I. Skutkové okolnosti

V roce 2013 policie zadržela stěžovatele, cizího státního příslušníka, po přiletu na letiště Václava Havla. Policisté s ním zahájili řízení o správním vyhoštění a rozhodli o jeho zajištění v Zařízení pro zajištění cizinců Bělá – Jezová, kde se následně pokusil o sebevraždu. Během zbavení svobody v prostorách letiště policisté použili proti stěžovateli kvůli jeho chování opakovaně donucovací prostředky včetně slzotvorného spreje. Stěžovatel byl následně ošetřen lékaři kvůli drobným poraněním. Zacházením se stěžovatelem na letišti se z vlastní iniciativy nejprve zabývala Skupina vnitřní kontroly cizinecké policie, která shledala použití donucovacích prostředků oprávněným a přiměřeným, s čímž se ztotožnila i Generální inspekce bezpečnostních sborů (GIBS). Stěžovatel později podal trestní oznámení mimo jiné i kvůli zacházení na letišti; věc však byla ze strany GIBS odložena, což stvrdil i státní zástupce. Stěžovatelovu ústavní stížnost Ústavní soud odmítl.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY V SOUVISLOSTI SE ZACHÁZENÍM NA LETIŠTI

Stěžovatel v první řadě namítal, že byl na letišti policisty podroben nelidskému a ponižujícímu zacházení, přičemž okolnosti událostí nebyly následně náležitě vyšetřeny, čímž mělo dojít k porušení článku 3 Úmluvy v jeho hmotněprávní i procesní části.

a) Tvrzeň porušení článku 3 Úmluvy v jeho procesní části

Soud se zaměřil na postavení a postup GIBS, jelikož Skupinu vnitřní kontroly nepovažoval za nezávislý orgán. Je totiž organizační součástí cizinecké policie (*Eremiášová a Pechová proti České republice*, č. 23944/04, rozsudek ze dne 16. února 2012, § 154–155). Uvedl, že GIBS sice splňuje požadavek hierarchické a institucionální nezávislosti na policii, ale její postup byl nedostatečný. Jednak pouze požádala orgán vnitřní kontroly cizinecké policie o prošetření oprávněnosti použití donucovacích prostředků, resp. informování, zda se policisté dopustili protiprávního jednání. Své vlastní šetření zahájila až poté, co u ní stěžovatel podal trestní oznámení, tj. pět týdnů po událostech na letišti. Ani pak však neprovedla relevantní úkony ke zjištění příčin zranění stěžovatele, potažmo odpovědnosti policistů; nevyslechla stěžovatele, lékaře, který jej ošetřil na letišti, ani zasahující policisty. Omezila se na posouzení stěžovatelova prohlášení, které se týkalo pokusu o sebevraždu v Bělé – Jezové, a záznamů policistů o použití donucovacích prostředků. V rozhodnutí o uložení spisového materiálu se pak GIBS ve značné míře opřela o zjištění učiněná orgánem vnitřní kontroly, který postrádal požadovanou nezávislost. Dle Soudu praxe, dle které GIBS nezahájí šetření, pokud výsledky vnitřní policejní kontroly nepoukazují na to, že příslušník policie mohl spáchat trestný čin, nesplňuje procesní požadavky článku 3 Úmluvy.

Soud tak uzavřel, že GIBS neprovedla skutečné vyšetřování okolností údajného špatného zacházení se stěžovatelem ze strany policistů na letišti. Nedostatky ve vyšetřování nezhojilo ani zapojení státního

zastupitelství, neboť jeho role je toliko dozorového charakteru (*Kummer proti České republice*, č. 32133/11, rozsudek ze dne 25. července 2013, § 87).

Dále se Soud zabýval účastí stěžovatele na prošetřování událostí. Shledal, že vnitrostátní orgány ho ohledně zacházení na letišti nevyslechly. Nebyl informován o zjištěních v průběhu šetření a o svých právech jakožto oběti a vnitrostátní orgány ani nereagovaly na jeho návrhy stran dokazování, které uvedl v trestním oznámení. Stěžovateli byl také odepřen přístup do spisu toliko s odkazem na příslušné ustanovení trestního řádu (*Oleksiy Mykhaylovych Zakharkin proti Ukrajině*, č. 1727/04, rozsudek ze dne 24. června 2010, § 73). Takové omezení práva stěžovatele, způsobené nedostatkem záruk v rámci vnitrostátního práva, je dle Soudu nepřiměřené a nenaplnuje požadavek účinné participace oběti na řízení. Stěžovatel také nebyl řádně informován o průběhu a výsledku šetření GIBS. Stručnou informaci, kterou obdržel, nelze považovat za řádně zdůvodněné rozhodnutí o skončení prošetřování věci [srov. *V. D. proti Chorvatsku* (č. 2), č. 19421/15, rozsudek ze dne 15. listopadu 2018, § 79].

Soud proto konstatoval, že šetření událostí nebylo stěžovateli přístupné v rozsahu nezbytném k ochraně jeho oprávněných zájmů. Vyšetřování jeho tvrzení špatného zacházení ze strany policistů nesplňovalo požadavky na účinnost a zajištění jeho skutečné účasti. Došlo tak k procesnímu porušení článku 3 Úmluvy.

b) Tvrzené porušení článku 3 Úmluvy v jeho hmotněprávní části

V případech zahrnujících použití síly během zadržení je úkolem Soudu přezkoumat, zda použitá síla byla nezbytně nutná a přiměřená s ohledem na okolnosti. Musí při tom vzít v úvahu zranění osoby a okolnosti, za kterých byla způsobena (např. *Rustam Khodzhayev proti Rusku*, č. 21049/06, 12. listopadu 2015, § 56). V dané věci události na letišti vedly ke zlomení stěžovatelova nosu, šrámu na obličeji a pohmožděninám. Lékařské zprávy z jeho ošetření na letišti a v nemocnici přitom neobsahují nic o příčinách zranění, pouze že byl stěžovatel agresivní.

Ve vztahu ke spreji použitému proti stěžovateli policisty Soud shledal, že se jednalo o pepřový sprej. Jedná se o potenciálně nebezpečnou látku, která by neměla být používána v uzavřených prostorách a která může vyvolat vedlejší zdravotní následky (*Oya Ataman proti Turecku*, č. 74552/01, rozsudek ze dne 5. prosince 2006, § 25). Dle Soudu však policisté použili sprej poté, co předchozí užití jiných donucovacích prostředků nebylo účinné a v době, kdy stěžovatel kladl aktivní odpor, nebyl zcela pod jejich kontrolou, a choval se velmi nebezpečně. Stěžovatel zároveň netvrdil, že by trpěl zdravotními následky v důsledku použití spreje. Policisté mu také zajistili rychlý přístup k lékaři. Dle Soudu proto použití pepřového spreje v kontextu posuzované věci nebylo nepřiměřené či nezákonné.

Stran použití ostatních donucovacích prostředků kvůli agresivnímu chování stěžovatele Soud vyšel z toho, že policisté pouze na základě léků nalezených u stěžovatele během prohlídky na letišti a jeho prohlášení o užívání sedativ a analgetik nemohli vědět, že může být ve zranitelném postavení kvůli své psychosociální poruše. Tu mu lékaři diagnostikovali až později. Nadto se stěžovatel zmínil o své dřívější psychiatrické léčbě deprese až o několik dní později. Na druhou stranu Soud přisvědčil, že skutečný stav stěžovatele mohl zvýšit jeho agresivitu, kterou se policisté snažili dostat pod kontrolu.

Soud uznal, že vláda poskytla věrohodné vysvětlení chování stěžovatele a toho, jak byla způsobena jeho zranění. Předložila důkazy, které zpochybňují tvrzení stěžovatele. Na základě dostupných informací tak Soud nemohl nade vše rozumnou pochybnost dospět k závěru, že použití fyzické síly policistů k zadržení stěžovatele bylo nepřiměřené a že stěžovatel byl vystaven zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy. Výslovně však zdůraznil, že tato nemožnost vyplývá alespoň zčásti z nedostatků ve vyšetřování vedených vnitrostátními orgány (*Gablishvili a další proti Gruzii*, č. 7088/11, rozsudek ze dne 21. února 2019, § 63).

Dle Soudu proto nedošlo k porušení článku 3 Úmluvy v jeho hmotněprávní části.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY V SOUVISLOSTI SE ZAJIŠTĚNÍM V BĚLÉ – JEZOVÉ

Ve vztahu k rozhodnutí o umístění stěžovatele do přísného režimu a úrovni poskytované zdravotní péče v zařízení pro zajištění cizinců se Soud ztotožnil s argumentací vlády, že stěžovatel měl k dispozici vnitrostátní prostředky nápravy. Konkrétně se mohl bránit žalobou proti rozhodnutí, resp. podat zásahovou žalobu v rámci správního soudnictví. Uvedenými prostředky se dle Soudu stěžovatel mohl domoci nápravy svých námitek. Žádných z nich však nevyužil.

Tuto část stížnosti proto Soud odmítl pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy ve smyslu čl. 35 odst. 1 a 4 Úmluvy.